

укладає угоди, організовує продажі. Виставки уможливають проведення аналізу ринків збуту і реакції споживачів, вивчення продукції конкурентів.

Ще кілька років тому підприємство "Укркнига" користувалося прямою рекламою, розсилаючи інформацію щодо своєї продукції. Однак зараз воно згорнуло цю діяльність, обмежившись Інтернет-сторінкою, де розміщено перелік пропонуваніх "Укркнигою" товарів. Дослідження показують, що реклама в мережі Інтернет в умовах Європи може впливати на покупців ефективніше, ніж телереклама та пряма реклама. Однак цей вид інформування споживачів в Україні ще такої ефективності, як в інших країнах, не має через недостатній доступ населення до мережі Інтернет.

Крім Інтернету, інформацію щодо своєї діяльності підприємство іноді розміщує в газеті "Сільські вісті". Реклама в пресі (оперативність, повторюваність, широке охоплення ринку) є одним з ефективних та відносно доступних засобів розповсюдження інформації про книжкову продукцію. Завдяки своїй політематичності газети мають максимальну аудиторію. ВАТ "Укркнига" періодично проводить рекламну кампанію своєї продукції і на радіо.

Аналіз рекламно-інформаційної діяльності суб'єктів видавничої справи України загалом і згаданих в цьому матеріалі двох гуртових книгорозповсюджувальних компаній дає підстави для таких висновків:

Незважаючи на те, що Україну на рівні Європейського Союзу визнано країною з ринковою економікою, в царині реалізації вітчизняного книговидавничого продукту панують соціалістично-аматорські підходи, що дуже далекі від тих, які можна було б назвати дійсно ринковими.

Реклама книги як така є секторальною і торкається або діяльності окремих суб'єктів видавничої справи, або окремих проектів, які видавець чи дистриб'ютор пробує якимось конкретним способом виділити із загального потоку книговидавничих проектів. Навіть у тих представників вітчизняної справи, до категорії яких я відношу ДП "Самміт-книга", хто частіше, ніж інші колеги, застосовує рекламу як інструмент просування або власного видавничого продукту, або того, ексклюзивним дистриб'ютором якого вони є, ця діяльність є спорадичним, а не системним явищем.

Як правило, для поширення інформації про видання використовуються найпростіші і найдешевші способи промоції — декілька штук чи десятків плакатів з назвою книги та декілька сотень відносно недорогих буклетів для роздачі в місцях продажу потенційним покупцям. Дуже відчутна різниця у застосуванні рекламних акцій компаніями, що належать приватному капіталу, і тими, що залишаються в державній формі власності.

Приватні фірми частіше й активніше проводять промоції щодо власних видань, вони вигадливіші в формах і

способах донесення інформації про свій доробок до громадського загалу. А от державні компанії, зокрема видавництва, набагато рідше користуються цим інструментарієм, до того, застосовують його найпростіші форми. Саме тому пересічний покупець у більшості випадків має обмаль інформації про більшість чудових видань, що виходять в державних видавництвах. Хоча, безперечно, є й винятки. Заслугує на увагу досвід "Либеді", "Веселки", "Дніпра", які широко пропагують власні видання.

Серед недоліків промоакцій нових видань назвемо такі: їх локальність, короткочасність, фрагментарність. Першою з головних причин такого явища є надзвичайно низька фінансова спроможність суб'єктів видавничої справи, що не дає їм змоги вкладати значні кошти в "розкрутку" як своїх авторів, так і їхніх творів.

Власне тому в Україні донині відсутні:

- професійний ринок рекламних послуг для суб'єктів видавничої справи;
- профільна періодична преса і літературна критика для широкого загалу читачів;
- такий феномен, як "український бестселер", оскільки він створюється рівною мірою як автором твору, так і потужною системою і тривалою в часі промокампанією з пропаганди видання.

В умовах фінансово-економічної кризи, що охопила всі сектори національної економіки, складно розраховувати на кардинальні позитивні зміни у сфері книговидавничої продукції. Однак, враховуючи стан справ у цій царині, вищим навчальним закладам, які мають факультети з підготовки спеціалістів для видавничої галузі, варто було б спільно з громадськими організаціями, що представляють професійне видавниче середовище, розробити спецкурс, у програмі якого широко висвітлювався б європейський та світовий досвід організації системного, якісного й ефективного рекламунання книги.

Недостатній рівень рекламно-інформаційної діяльності суб'єктів видавничої справи в Україні пояснюється й неналежною державною підтримкою вітчизняного книговидавництва і книгорозповсюдження, розроблені заходи не носять комплексного характеру, популяризація книги й читання бажає бути кращою.

Список використаної літератури

1. Афонін О. Американський видавничий бізнес очима українських видавців / Олександр Афонін // Вісн. Кн. палати. — 2007. — № 10. — С. 8—10.
2. Книжковий світ-2008 : каталог. — К. : Самміт-книга, 2007. — 296 с. : іл.

РЕЦЕНЗІЇ

Шляхи вітчизняної історії на сторінках альманаху

В українському культурному полі "Хроніка-2000" (К. : Фонд сприяння розвитку мистецтв, 2008. — 363 с.) є чи не одним із кращих сучасних культурологічних альманахів. Тут друкуються найвидатніші твори української філософської, історичної, мистецтвознавчої і літературознавчої думки. Гідна подиву широта охоплення матеріалу видання: від антики до модерну та від культурної архаїки до вершинних досягнень новітніх науки і культури. Культура — як головна умова існування цивілізації — подається в "Хроніці" не лише суто в історичному розрізі, а й у моральній площині. Редакція нічого не нав'язує читачеві, він може сам робити висновки із прочитаного.

"Хроніка" може пишатися тим, що тут співпрацювали і співпрацюють провідні науковці в різних галузях — літератори Григорій Костюк, Юрій Шевельов, Григорій Кочур,

Валерій Шевчук, Михайло Слабошпицький, історики Омелян Прицак, Михайло Брайчевський, Олена Апанович, Петро Толочко, Сергій Білокінь, Юрій Мицик, Ігор Гирич, знамі літературознавці Дмитро Наливайко, Микола Жулинський, Вадим Скуратівський, а ще — Юрій Кочубей, Володимир Панченко, В'ячеслав Брюховецький, Іван Білик, мистецтвознавці Дмитро Горбачов, Дмитро Степовик. Ці люди коментували більшість матеріалів, писали передмови до публікацій.

За час виходу альманаху — 1992—2007 рр. — маємо 73 випуски аналізованого видання. Більшість матеріалів, які подані в них, вже декілька разів друкувалися. Але тут можна зустріти й ексклюзивні речі та вперше здійснені переклади відомих і невідомих праць українською мовою.

Двадцяти проблемам, у тому числі окремим особистостям, присвячено спеціальні випуски (всього 30). Це, наприклад: "Україна: філософський спадок століть", "Культура і наука світу: внесок України", "Київ — свята земля", "Документи українського авангарду", "Святитель Петро Могила", "Володимир Вернадський", "Георгій Лукомський і українська художня спадщина" та інші.

Щоб донести надбання альманаху "Хроніка-2000" до широких верств народу України, поставити їх на службу науковій, культурно-просвітницькій діяльності, бібліографи Національної парламентської бібліотеки України розписали і систематизували зміст виданих 73 випусків культурологічного альманаху. Показчик вийшов окремим випуском "Хроніки" під номером 75.

У вступному слові доктора філософських наук, професора, почесного президента Фонду сприяння розвитку мистецтв Анатолія Толстоухова "Хроніка-2000: шлях до мети" обумовлено основне завдання, що стояло перед авторським колективом при створенні альманаха — "висвітлення думки українства всіх царств і епох" і "на межі двох тисячоліть створити об'єднавче поле для традиційного і модерного, візантійського і азійського, класичного і бунтівного, імперського і гетьмансько-козацького — одне слово, для всього того, що протягом багатьох тисячоліть складало українську культуру" (с. 5).

Про ідею створення альманаху, про головні його напрями та перспективи йдеться в інтерв'ю головного редактора видання Юрія Буряка "Завдання "Хроніки-2000" — відновити історичну справедливість" (с. 354—360).

Систематизація опублікованих статей, документів, повідомлень, художніх творів, формування назв розділів, підрозділів і рубрик показника залежала від тематики, змісту поданих у альманасі матеріалів. Опис кожної публікації подається у науково-допоміжному бібліографічному показнику один раз і розміщується у підрозділі чи рубриці, яка головним чином відповідає змісту даного матеріалу. Кожний бібліографічний опис має свій ідентифікаційний номер. У випадках, коли матеріал повною мірою за своїм змістом стосується й іншої тематики, використано номерні посилання до відповідних рубрик.

Відкривається показчик розділом "Філософська думка". Тут представлено праці І. Вишенського, О. Гілярова, Г. Сковороди, Д. Чижевського, М. Шлемкевича та інших авторів, статті про життя і творчість відомих і маловідомих філософів.

Наступний розділ "Релігія і церква: історія та сучасність" уміщує статті, фрагменти з книг богословів, філософів релігії, її теоретиків та організаторів церкви. Матеріал цієї проблематики найбільше сконцентровано у тематичних випусках "Святитель Петро Могила", "Світлі християнської віри", "Хрестителі землі Руської", на сторінках яких читач зустріне згадки про апостола Андрія Первозванного, розповідями про життя преподобних Антонія та Феодосія Печерських, з працями Петра Могили, І. Огієнка, Л. Барановича, Київського митрополита Іларіона та ін., які у більшості подані у рубриках "Уроки християнської думки", "Філософія релігії" тощо.

Спеціальні випуски (№ 67/68, 69, 70) майже повністю присвячені княгині Ользі та Володимирі Великому.

Найбільш насичений розділ "Шляхами історії", де відображено матеріали про Україну, що висвітлюють її розвиток від прадавніх часів до сьогодення. Тут читач знайде документи, які, можливо, вперше опубліковані чи потрапили з архівних або "привідчинених" спецфондів, а також хоча й відомі, але цікаві нашим сучасникам публікації про Київську Русь, часи козаччини, перебування України під владою Росії та Австро-Угорщини, у складі Союзу РСР, багатовікову боротьбу українського народу за свою незалежну Українську державу.

Окремо виділено підрозділ "Історія Криму", де, головним чином, представлено матеріали з двох тематичних ви-

пусків "Крим — крізь тисячоліття". У вчених-дослідників викличе зацікавленість книга "Історія Криму в джерелах і документах" (вибір і коментарі В. Крисаченка).

Читач зустріне з працями М. Брайчевського, О. Патрицького, О. Прицака, О. Оглоблина, Д. Гордона, Г. Костюка, С. Петлюри, О. Вельтмана, О. Шульгина, мистецькими трактатами В. Кричевського, О. Архипенка, К. Малевича, Д. Бурлюка.

У розділі "Наукові надбання українців" широко представлено праці В. Вернадського, літературу про його життя та наукову діяльність, про інших вчених, зокрема М. Василенка, М. Грушевського, М. Драгоманова, О. Засядька, М. Кибальчича, Ю. Кондратюка, І. Сікорського, Д. Яворницького, М. Янгеля.

Матеріали про теперішню Україну подано у розділі "Незалежна Україна", де події сьогодення перегукуються з історичними. Цьому присвячено спецвипуск "Держава. Єднання. Порозуміння. Злагода. Культура. Право". Література цього розділу в основному вміщена в альманахах за рубриками "Хроніка останніх десятиріч". Тут виступають відомі політики Л. Кравчук, Л. Кучма, В. Литвин, І. Плющ, М. Томенко.

Про культурні, політичні, зокрема дипломатичні стосунки України з окремими зарубіжними державами в їх історичному аспекті, йдеться у матеріалах таких тематичних випусків альманаху, як: "Україна — Грузія" (вип.: 43, 47/48), "Україна — Ізраїль" (вип. 21/22), "Україна — Франція" (вип. 2/3), "Україна — Чехія" (вип. 25/26, 29/30). Висвітленню цієї проблеми присвячено підрозділи показника "Міжнародні стосунки України".

Літературу з проблем розвитку освіти, науки, літературознавства, мистецтвознавства зібрано в окремих розділах. Дані матеріали розкривають розвиток цих галузей не лише в Україні, а й у її взаємостосунках з іншими країнами. Вони найбільш повно представлені у тематичних випусках "Санкт-Петербург і культура України" (вип. 55/56), "Культура і наука світу: внесок України", "Наш край" та тематичних збірниках, що висвітлюють стосунки України з окремими державами.

Багато літературознавчих статей присвячено Т. Шевченку, іншим українським письменникам. Друкуються їхні окремі твори. Найбільш повно представлено поезію М. Семенка у спецвипуску "Документи українського авангарду".

Варто підкреслити, що кожен випуск альманаху містить чимало репродукцій картин, фотографій, опис яких у показнику представлено окремим розділом.

Бібліографічний опис здійснено за чинними в Україні на сьогодні стандартами. В описі назва джерела "Хроніка-2000" не вказується, а лише подано рік видання, номер випуску і сторінки, а також назва певного альманаху.

Квадратні дужки застосовувалися тоді, коли заголовок не розкривав змісту поданого матеріалу, доповнювався іншими важливими відомостями, сформованими бібліографом.

Цьому сприяють також і короткі анотації, що подаються нижче бібліографічного опису.

Розміщення бібліографічних описів у підрозділах, рубриках чи підрубриках подано за алфавітом (абеткою) прізвищ авторів або за назвою документа. Виняток становлять матеріали, присвячені певним особам (персоналіям), де бібліографічні описи розміщені за алфавітом цих персоналій, крім княгині Ольги та київського князя Володимира Великого, література про котрих виділена в окремі рубрики, про що уже зазначалося.

Художні твори, статті одного автора розміщені за алфавітом їх назв. Для спрощення розшуку необхідної інформації, зокрема виявлення публікацій одного автора, ви-

дання доповнює іменний покажчик, де вказано номери певних бібліографічних описів.

Номерами, взятими в іменному покажчику в круглі дужки, позначені матеріали, присвячені певним особам чи їхнім працям.

Крім допоміжного іменного покажчика, вміщено "Покажчик назв міст, сіл, селищ і місцевостей", що зазначені у бібліографічному описі, та "Покажчик назв тематичних випусків альманаху "Хроніка-2000".

Завершує видання "Список скорочень", застосованих у бібліографічному описі чи анотації, але не передбачених державним стандартом (ДСТУ 3582—97).

УДК 02(477)(092)

Двадцятилітній ювілей діяльності недавно відзначила бібліограф-джерелознавець Лариса (Леся) Григорівна Рева. До цієї дати за участю Книжкової палати України випущено в світ біобібліографічний покажчик праць¹, зміст якого становлять студії Лесі Реви, бібліографа-дослідника, джерелознавця. У них подано її бачення історичного процесу української писемності від початків до наших днів, розглянуто особистісні виміри національної літератури та книговидавничої справи через аналіз життєдіяльності її достойників.

Можливо те, що зростала Леся в оточенні людей, залюблених в історію України, її культуру і літературу, сприяло формуванню її чіткої життєвої позиції, усталеного світогляду, широти інтересів, художнього смаку. Діапазон наукових уподобань дослідниці — величезний. Однак, про що б вона не писала, наскрізна тема її творчості — духовність.

У своїх працях Л. Рева виступає на захист української мови, культури, літератури, уводить до наукового та громадського вжитку архівні матеріали, відкриває невідомі чи маловідомі або забуті факти історії української літератури, пропонує новітні шляхи аналізу творчості письменника.

Працюючи в Інституті біографічних досліджень Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Леся Григорівна займається дослідженням життя та творчості українських митців, віддаючи перевагу (під впливом видатного медієвіста Олексі Мишанича) представникам давньої літератури та літератури XIX ст. Проте не обходить дослідниця і сучасних письменників, творчість яких імпонує їй ідеями патріотизму, вірності землі батьків, її віковичній історії, осудом національного нігілізму, тих, які в "заблокованій культурі не підлягли деформаціям, часто непоправним"².

Статті Л. Реви виступають як форма взаємодії з досліджуванним предметом, де літературна панорама розгортається як певна система художнього мислення. Вона прагне унікати критичних штампів, говорити про складні речі ясно й дохідливо.

Леся Григорівна докладає багато зусиль до популяризації духовних скарбів українського народу, беручи участь в міжнародних (Росія, Білорусь, Словаччина, Литва, Польща) та всеукраїнських наукових конференціях.

Біобібліографічний покажчик включає доробок, створений дослідницею упродовж її двадцятирічної наукової роботи. Переглядаючи записи у покажчику (189 позицій, а це, враховуючи сьогоднішня, не повне їхнє число, оскільки дослідниця — у постійному науковому пошуку), можна впевнено сказати: 20 років творчості — це не вирок, а творче зростання. Перегорнемо сторінки біографії Лесі Григорівни.

¹ Лариса (Леся) Григорівна Рева : біобібліогр. покажч. / уклад. Рева Н. М. — К. : Кн. палата України, 2008. — 48 с.

² Костенко Л. Геній в умовах заблокованої культури / Ліна Костенко // Літ. Україна. — 1991. — 26 верес.

Покажчик адресується дослідникам різних галузей науки, зокрема філософії, історії, культурології, літературознавства, мистецтвознавства, журналістики, викладачам вищої школи, учителям, студентам і аспірантам, бібліотечним працівникам, усім читачам, котрі цікавляться розвитком науки і культури в Україні, маловідомим сторінкам історії нашого народу, проблемам сучасності.

Євдокія Бабич,
заслужений працівник культури України

Валентина Патока,
заслужений працівник культури України

ВИЙШЛИ З ДРУКУ

Відкриваючи нові грані непізнаного

Народилася вона 7 серпня 1958 р. в м. Києві в родині службовців. 1975 р. закінчила Київську середню школу № 129. 1976—1982 — навчалася на вечірньому відділенні Київського державного університету імені Тараса Шевченка. 1975—1978 рр. працювала на посаді бібліографа у Бібліотеці імені КПРС (нині — Національна парламентська бібліотека України), 1978—1993 рр. — завідувач бібліотеки середньої школи № 129, яку, зазначимо, закінчила.

2 грудня 1992 р. Леся Григорівна захистила кандидатську дисертацію на кафедрі теорії літератури Київського державного університету імені Тараса Шевченка на тему "Платон Воронько. Особливості поезиї" (наук. керівник — академік, доктор філологічних наук, професор М. Дубина; опоненти — доктор філологічних наук, професор С. Крижанівський та кандидат філологічних наук, доцент Л. Сиротюк).

Більше п'ятнадцяти років Л. Рева працює науковим співробітником Інституту біографічних досліджень Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського НАН України. Досліджує українську літературну біографістику.

Систематичний покажчик праць Лариси Григорівни охоплює газетні та журнальні публікації, наукові статті, доповіді на наукових конференціях, бібліографічні посібники, рецензії, гасла до довідкових видань: Українського біографічного словника, Енциклопедії сучасної України, Енциклопедії історії України, Шевченківської енциклопедії, інформаційно-іміджевих та меморіальних альманахів.

Бібліографічні записи покажчика систематизовано у 22 тематичні розділи, у відповідності до наукових інтересів Лесі Реви. Тут подано бібліографічні описи праць з мовознавства, літературознавства, книгознавчі, бібліографознавчі, біографічні дослідження, наведено відомості про бібліографічні посібники, укладені дослідницею, вміщено її рецензії на наукові та бібліографічні видання. У межах розділів записи подано за алфавітом назв.

Довідковий апарат видання складається з іменного та хронологічного покажчиків праць.

До біобібліографічного покажчика включено також відгуки про творчість Лесі Реви — В. Коротеєвої, класного керівника майбутнього науковця — зі статтею "Чайка на ймення Лариса", В. Дончика, академіка НАНУ, головного редактора часопису "Слово і час" (1989—2000) і словом "Літературний джерелознавець", який, поцінуючи творчу співпрацю дослідниці з Інститутом літератури імені Тараса Шевченка НАН України, підкреслив: "У 90-х роках редакція журналу "Слово і час" усіляко прагнула, щоб часопис зосереджувався не лише на питаннях теорії та історії літератури, сучасного творчого процесу, а й систематично зазірав в інші, супровідні, і важливі, хоч і не пешені загальною увагою, галузі літературознавства. Виконувати цю місію нам допомагала з властивою їй ретельністю й пунктуальністю бібліограф-літературознавець Леся Рева. Її нау-